

*Kupecski Nóra PhD-hallgató,
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola*

*IX. évfolyam | Vol. IX
2015/1. szám | No. 1/2015
Tanulmány | Article
www.diejp.hu*

A személyi szabadság átmeneti elvonásával járó kényszerintézkedések Ausztriában

I. Bevezetés

Az állam joga és egyben kötelessége is, hogy a társadalom védelme érdekében egy adott személyt büntetendő cselekmény elkövetése végett üldözzön, és azért megfelelő módon megbüntesse. E jogának érvényesítése érdekében biztonsági intézkedéseket foganatosíthatnak, amelyek elősegítik a büntetőeljárás szabályszerű lefolyását. Annak a kérdésnek a tisztázása miatt, hogy a terhelt valóban elkövette-e a terhére rótt cselekményt, szükségessé válhat bizonyítékok biztosítása, illetve kényszercselekmények alkalmazása akár az érintett személyi szabadságának korlátozásával is. Az osztrák Büntetőeljárás törvény¹ a 9. fejezetében (167-189. §) rendelkezik a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekről, azaz a körözésről, az őrizetbe vételről és az előzetes letartóztatásról.

Kevés olyan jogterület van, amely elméletben és a gyakorlatban is olyan nagy jelentőséggel bírna a büntetőeljárás során alkotmányossági szempontból, mint az előzetes letartóztatás és az őrizetbe vétel, amelyek nélkül vonják el az érintett személy személyi szabadságát – ezáltal erőteljes alapjogsérelmet okozva –, hogy erről jogerős bírói határozat születne. A személyi szabadságjog Ausztriában többszörösen védett alapjog – egyrészt az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. cikke, másrészt az osztrák Szövetségi alkotmány a személyi szabadságról (BGBl Nr. 684/1988., röviden: PersFrG²) biztosít hatásos védelmet az alapjogot sértő állami beavatkozások ellen.³ Ezek alapján senkit sem lehet megfosztani személyi szabadságától, csak törvényben meghatározott okból és törvényileg szabályozott eljárás szerint.⁴ E tanulmány kizárólag azokat a kényszerintézkedéseket vizsgálja, amelyek az érintett személy személyi szabadságát átmenetileg vonják el, illetve korlátozzák a büntetőeljárás során. Megkísérelve egyben az osztrák eljárási szabályok bemutatását, kitérve a legfőbb különbségekre a két ország szabályozása között.

II. Kényszerintézkedések rendszere Ausztriában

A büntetőeljárás lefolytatásához és végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges a kényszercselekmények foganatosítása. Emellett szükségszerű az egyes állampolgári jogok megsértése, de csak a törvényi előírásoknak és az arányosság követelményének megfelelően. A

¹ österreichische Strafprozessordnung (BGBl. Nr. 631/1975)

² Bundesverfassungsgesetz vom 29. November 1988 über den Schutz der persönlichen Freiheit

³ Hollaender, Eugen: *Das neue Haftrecht*. Verlag Österreich GmbH, Wien, 2007. p. 2.

⁴ Seiler, Stefan: *Strafprozessrecht*. facultas.wuv, Wien, 2009. p. 149. p.

*büntetőeljárás kényszerintézkedések a büntetőeljárás eredményes lefolytatását biztosító eljárás cselekmények, amelyeket az érintett személy akarata ellenére foganatosítanak és bizonyos állampolgári jogokat sértenek vagy korlátoznak.*⁵ A tanulmány szempontjából fontos, hogy az osztrák és a magyar kényszerintézkedések fogalmi körébe nem teljesen azonos intézkedések tartoznak. Mindkét országban az alkotmányos alapjogok korlátozásával járó kényszerintézkedések fő funkciója a bizonyítékok feltárása, az eljárás sikerének biztosítása és a bűncselekmények megelőzése.⁶ Ellenben az osztrák Büntetőeljárás Törvény (továbbiakban StPO) olyan hatósági intézkedéseket is kényszerintézkedésként szabályoz, amelyet a magyar jogirodalom nem tekint kényszerintézkedésnek, hanem sokkal inkább eljárást biztosító hatósági cselekménynek, mint például a körözés.

E téma tárgyalásakor szükséges megjegyezni, hogy a magyar szakirodalomban ellentmondás fedezhető fel a kényszerintézkedések eljárási szankcióktól történő elhatárolása során, mint ahogyan *Erdei Árpád* egy korábbi tanulmányában rámutatott.⁷ Jóllehet a jogalkotó a magyar Büntetőeljárás Törvényben például az elővezetést az eljárás rendjét biztosító kényszerintézkedések között sorolja fel, és a törvény eljárási szankciót külön nem nevez meg. Ezzel szemben egyes tankönyvek szerint az elővezetés, rendbírság és a testi kényszer eljárási szankciónak tekinthető,⁸ míg mások ezeket, vagy az előbbieket a kényszerintézkedések fogalmi körébe sorolják.⁹ Az *Erdei Árpád* szerinti elhatárolást alapul véve *eljárási szankciónak az eljárási szabályok be nem tartása vagy megszegése esetén alkalmazható eljárási természetű joghátrány tekinthető.* Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy az eljárási szankciók és kényszerintézkedések közötti különbség az, hogy utóbbiakat elsősorban megelőző karakterrel jellemezhetjük, míg az eljárási szankciók reaktív jellegűek.¹⁰ Ezek alapján a rendbírságot¹¹ eljárási szankciónak sorolhatjuk be, mivel azt az arra jogosult hatóság megjelenési kötelezettség nem teljesítése, vagy közreműködés jogosulatlan megtagadása miatt szabja ki, tehát egy nem eljárásszerű cselekményt szankcionál. Az osztrák szabályokhoz hasonlóan az elővezetést személyi szabadságot korlátozó és egyben az eljárás rendjét biztosító kényszerintézkedésnek tekinthetjük, mivel azok az eljárás további szabályszerű lefolyását biztosító cselekmények, amelyek preventív jelleggel is bírnak. Ilyen például az előállítás azon esete, amikor a rendőrség az érintett személy útba indulását ellenőrzi.

Mindemellett a magyar szabályokhoz hasonlóan érvényesül az a követelmény, miszerint az állampolgárok szabadságjogának védelme és az arányosság biztosítása érdekében az osztrák eljárási törvény a kényszerintézkedések végrehajtására az alábbi kikötéseket tartalmazza: megalapozott gyanú; törvényesség és arányosság, illetve szükségesség.¹² A kényszerintézkedéseknek többféle csoportosítása ismert, amelyek közül a legfontosabbnak a korlátozott alkotmányos alapjog szerinti osztályozás tekinthető. A magyar szabályok szerint a jelen tanulmányban is tárgyalt személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések az előzetes letartóztatás, őrizetbe vétel, ideiglenes kényszergyógykezelés, továbbá a helyettesítő kényszerintézkedések (házi őrizet, lakhelyelhagyási tilalom és távollátás). Emellett más alapjogot korlátozó kényszerintézkedések is foganatosíthatóak, mint például tulajdonjogot korlátozó (lefoglalás, zár alá vétel); magánlakás sérthetlenségét érintő (házkutató); vagy a személyi

⁵ Fantoly Zsanett – Gácsi Anett Erzsébet: *Eljárási büntetőjog. Statikus rész.* Iurisperitus Bt, Szeged, 2013. 269. o.

⁶ Bertel, Christian – Venier, Anderas: *Kommentar zur StPO.* Jan Sramek Verlag, Wien, 2012. p. 232.

⁷ Erdei Árpád: *A rejtőzködő eljárási szankciók.* In Nagy Ferenc (szerk.) *Ad futuram memoriam, Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapjának tiszteletére.* Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2007. 11-22. o.

⁸ Király Tibor: *Büntetőeljárás jog.* Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 337. o.; Tremmel Flórián (szerk.): *Új magyar büntetőeljárás.* Dialóg Campus Kiadó, 2000. 374. o.

⁹ Bánáti János – Belovics Ervin – Csák Zsolt – Sinku Pál – Tóth Mihály – Varga Zoltán: *Büntető Eljárásjog.* HVG Orac Kiadó, Budapest, 2009. 186. o.; Fantoly – Gácsi 2013: i.m. 316. o.

¹⁰ Erdei: i.m. 18. o.

¹¹ Be. 161. §

¹² Fabrizy, Ernst Eugen: *Die österreichische Strafprozessordnung kurzkommentar.* Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2011. p. 229.; 5/1999. (III. 31.) AB határozat

De iurisprudencia et iure publico

integritás sérelmét megvalósító (motozás, testi kényszer); illetve egyéb jogokat korlátozó kényszerintézkedések (például információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés).¹³ Ezzel szemben az osztrák kényszerintézkedések rendszerét az alábbi táblázat foglalja össze:

Korlátozott alapjog	Kényszerintézkedés
vagyoni jogot sértő (StGG Art 5.)	biztosíték (109. §); lefoglalás (115. §);
általános személyiségi jogok és információ/adatvédelem (StGG Art 10, 10a)	információs szolgáltatás bankadatokról és bankügyletekről (116. §); személyazonosság megállapítása (118. §); megfigyelés (130. §); adatösszehasonlítás (141. §)
magánélethez és családi élethez való jog (EMRK Art. 8)	levelek lefoglalása és hírközlési szolgáltató adatairól felvilágosítás megszerzése (136. §); videó-megfigyelés és lehallgatás (136. §);
fair eljáráshoz való jog (EMRK Art. 6.)	fedett nyomozás (131. §); színlelt ügylet (131. §)
személyi sérthetlenség	motozás (121. §); testi átvizsgálás (123. §); molekulárgenetikai vizsgálat (124. §)
szabadsághoz való jog (PersFrG)	körözés (168. §); elővezetés (153. §); őrizetbe vétel (170. §); előzetes letartóztatás (173. §); biztosítékadás (172a §); letartóztatás alternatívái (173. § (5) bek.): fogadalom, hatósági utasítás; ideiglenes pártfogó felügyelő (179. §); kautio (180. §)
magánlakás sérthetlensége (HausRG)	házkutató (119. §)

Mint látható, az osztrák jogban a kényszerintézkedések körében jóval több hatósági intézkedést neveznek meg, mint hazánkban. Ezek a magyar jogban is megtalálhatóak, csak nem a kényszercelekmények fogalmi körében, ilyenek a különféle titkos nyomozási eszközök (*lehallgatás, videó-megfigyelés, fedett nyomozó*), amelyek a titkos adatszerzés témakörében kerültek szabályozásra. Továbbá vannak olyan osztrák kényszerintézkedések, amelyek részletszabályai hazánkban egyéb dokumentumokban találhatóak, mint a *molekulárgenetikai vizsgálat*.¹⁴ Lényegében megállapíthatjuk, hogy az osztrák büntetőeljárás törvényben a lehető legtöbb olyan hatósági cselekményt kényszercelekményként értékelnek, amely az eljárás valamely résztvevőjének alapvető emberi jogait bármely formában korlátozzák vagy elvonják.

III. Személyi szabadság elvonásáról általában

Nemzetközi fejlődés eredményeként olyan szupranacionális emberi jogi követelmények kerültek megfogalmazásra, amelyek betartása az államok számára megkerülhetetlen. A szabadsághoz való jogot a Politikai és Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (PPJE) és az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) is tartalmazza, azzal, hogy annak korlátozására csak meghatározott esetekben és eljárás szerint van lehetőség. A személyi szabadság védelmének szemszögéből további garanciának tekinthetőek az Európai Emberi Jogi Bíróság eseti döntései, amelyek többek között az arányosság elvének követelményeit dolgozták ki, és szankciókat alkalmaznak az

¹³ Farkas Ákos – Róth Erika: *A büntetőeljárás*. Complex Kiadó, Budapest, 2007. 146. o.

¹⁴ Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 14. sz. módszertani levele az igazságügyi pszichiátriai szakértői vizsgálatokról és véleményezésről; Közlönytar - 1994/14. Országos Igazságügyi Orvostani Intézet módszertani levele

De iurisprudencia et iure publico

egyezményeket sértő államokkal szemben. E magas fokú védelem nem minden szabadságkorlátozásra vonatkozik, hanem csupán a jogellenes fogva tartásra és jogellenes szabadság korlátozásra.¹⁵

Továbbá e fogalom alatt nem az általános mozgásszabadságot értjük, hanem szűkebb értelemben a jogvédelem csak az önkényes fogva tartás ellen érvényesül, valamint alkotmányellenesnek tekinthető a szabadság elvonása, amennyiben annak nincs törvényi alapja

A nagyfokú alkotmányos védelem megjelenéseként egyrésztől egy személy személyi szabadságát csak független bíróság vonhatja el, másrésztől Ausztriában az osztrák alkotmánybíróságnak lehetősége van a jogtalan letartóztatást törvényességi szempontból vizsgálni.¹⁶ Fogság/elfogás/letartóztatás alatt minden olyan intézkedést értünk, amely az egyén személyi szabadságát fizikai eszközzel korlátozza, azaz kényszerrel megakadályozza/korlátozza a helyváltoztatást. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a 10 perces személyi szabadságelvonás még tartozik e fogalmi körbe. Ugyanakkor a személyi szabadság elvonásának legfontosabb eleme eljárásjogi szempontból, hogy az eljáró hatóságok céljának a szabadságkorlátozásra kell irányulnia.¹⁷ Az őrizetbe vétel, illetve letartóztatás foganatosítása során az eljáró hatóságok többletjogosultsága, hogy löfegyvert és bilincset alkalmazhatnak.

IV. Elővezetés (*Vorführung*)

A magyar Be. szerint az elővezetés személyi szabadságot korlátozó intézkedés annak érdekében, hogy az érintettet a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elé állítsák, vagy biztosítsák az eljárási cselekményen, illetőleg a szakértői vizsgálaton való részvételét.¹⁸ Az elővezetésről bármely hatóság rendelkezhet, amelynek több formája is lehet, például a szabályszerű idézés ellenére távolmaradás miatti elővezetés, eljárási cselekményről engedély nélküli távozás miatti elővezetés, az útba indítás ellenőrzése vagy valamely határozat alapján meghatározott személy előállítás.¹⁹ Az elővezetést az eljáró hatóság írásbeli határozattal rendeli el, amely tartalmazza az elővezetendő személy személyi adatait, pontos lakcímét, az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megjelölését és az elővezetés okát, helyét idejét. E határozatot az elővezetendő személlyel ismertetni kell.²⁰ Az osztrák StPO ehhez hasonlóan rendelkezik az elővezetésről a 153. § (1)-(2) bekezdésében, amely elsősorban információk megszerzésére és a bizonyítékok azonnali biztosítására szolgál. Ugyanakkor a 153. § (3) bekezdésben további esetkört határoz meg, miszerint az ügyészség és a bíróság a terhelt azonnali elővezetését rendelheti el, ha megalapozottan feltehető, hogy a terhelt kivonná magát az eljárás alól vagy bizonyítékokat változtatna meg, azaz szökés- és kollúzió veszélye esetén. Késedelem veszélye vagy tettenérés alkalmával a rendőrség ezt önállóan is elrendelheti.²¹ Tehát az elővezetés ez esetben elsősorban preventív jelleggel bír, mivel a terhelt nem eljárászerű magatartásának megakadályozására szolgál. A gyakorlatban általában az őrizetbe vételt megelőzően kerül sor az elővezetés foganatosítására. Az elővezetést mindkét jog szerint a rendőrség hajtja végre, foganatosítására a nap 6. és 24. órája között kerülhet sor.

¹⁵ Mayerhofer, Christoph – Salzmann, Harald: *Das österreichische Strafrecht*. Verlag Österreich, Wien, 2011. p. 523.

¹⁶ Alapjogi panaszról szóló törvény (*Grundrechtsbeschwerdegesetz*); Bertel, Christian – Venier, Andreas: *Strafprozessrecht*. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2013. p. 386.

¹⁷ Premissl, Karl: *Strafrechtsschutz und Grundrechte*. facultas.wuv, Wien, 2008. p. 8.

¹⁸ Be. 162. § (1) bek.

¹⁹ Fantoly – Gács: i.m. 318. o.

²⁰ Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs. 2012. 206. o.

²¹ Mayerhofer – Salzmann: i.m. p. 528.

De iurisprudencia et iure publico

V. Körözés (*Fahndung*)

Mint személyi szabadságot érintő kényszercselekményt, az osztrák Be. mindenképp a körözésről rendelkezik. A körözés az osztrák és a magyar szabályozás alapján egyaránt a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személlyel szemben alkalmazható, lakóhelyének, tartózkodási helyének, vagy személyazonosságának megállapítása érdekében lehet elrendelni, továbbá olyan személy ellen is, akinek tanúkénti kihallgatása bírósági szakban szükséges.²² Az osztrák törvény a magyar szabályokhoz hasonlóan elsőként különbséget tesz személykörözés és tárgykörözés között. Személykörözés két célból lehetséges: egyrészt egy meghatározott személy *tartózkodási helyének felkutatására*: ez az esetkör nem csak a terhelt felkutatása céljából alkalmazható, hanem más olyan személyek felderítésére is, akiknek a személyazonossága ismeretlen, de annak megállapítására vagy tanúkénti kihallgatásukra szükség van.²³ Másrészt a *terhelt letartóztatása céljából* abban az esetben lehetséges, ha a terhelt szökésben van vagy tartózkodási helye ismeretlen, illetve szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg a hatóság előtt (kihallgatásra, bizonyítás felvételre vagy tárgyalásra idézésre).²⁴ Minden esetben csak az ügyész jogosult személykörözés elrendelésére, és azt a rendőrség fogatosítja. Ha előzetes letartóztatás elrendelése látszik szükségesnek, akkor a bíróság előzetes jóváhagyása elengedhetetlen. Ez esetben a bíróság a végrehajtásra meghatározott határidőt szab.²⁵ A magyar törvényi rendelkezések annyiban eltérőek, hogy a bíróság, ügyészség és a nyomozó hatóság is jogosult a körözés elrendelésére, de a terheltől eltérő személy körözésének elrendelésére csak a bíróság vagy az ügyész jogosult. A körözést külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint a rendőrség végzi.²⁶

A törvény rendelkezik a *nyilvános körözés szabályairól*²⁷ is, amelyet az ügyész rendelhet el, az arányosság követelményeinek érvényesülése mellett.²⁸ A hazai szabályozás is lehetővé teszi a közérdekből körözés esetében meghatározott adatok nyilvánosságra hozatalát.²⁹ Az osztrák szabályok szerint csak abban az esetben rendelhető el körözés a nyilvánosság bevonásával, amennyiben a terhelt vagy a keresett személy más módon nem lelhető fel és a terhelttel szemben olyan szándékos bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja áll fenn, amelynek büntetési tétele egy évet meghaladó szabadságvesztés. Fénykép közzététele akkor megengedhető, ha az okozott joghátrány arányban áll az intézkedéssel elérni kívánt céllal. Aránytalan lenne egy kis értékre elkövetett lopás gyanúsítottjának a fényképét közzétenni egy újságban. A törvény külön rendelkezik két további speciális esetről, miszerint fénykép nyilvánosságra hozatala további áldozatok felderítése céljából is lehetséges, illetve előzetes letartóztatásban lévő terhelt fényképének közzétételét is elrendelheti az ügyész, amennyiben a terhelt további bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható és azok felderítése más módon nagy nehézségekbe ütközne.³⁰ Ezzel szemben a *tárgykörözést* a nyomozó hatóság saját hatáskörében is elrendelheti (de ügyészi utasításra is), amennyiben egy dolog tartózkodási helyének megállapítására vagy a tárgy biztosítása céljából szükséges.³¹ Ebben az esetben a nyomozó hatóság nyilvános körözést és minden szükséges intézkedést véghezvihet.³²

²² Fantoly – Gács: i.m. 196. o.

²³ Fabrizy: i.m. p. 412.

²⁴ Kirchbacher, Kurt: *Das neue Haftrecht. Fahndung und Festnahme*. In Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/06. 225. p.

²⁵ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 445.

²⁶ Be. 73. §, illetve a Személy- és Tárgykörözésről Szóló 2001. évi XVIII. törvény 1. §

²⁷ Schwaighofer, Klaus: *Die neue Strafprozessordnung*. Facultas.wuv, Wien, 2008. p. 331.

²⁸ A kényszerintézkedések fogatosítása során az érintett személy emberi jogait tiszteletben kell tartani [Be. 60. § (1) bek.] és érvényesülnie kell az arányosság (fokozatosság) elvének.

²⁹ 2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról 8. §

³⁰ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 446.

³¹ Seiler: i.m. p. 148.

³² Hollaender: i.m. p. 5.

De iurisprudencia et iure publico

Az osztrák büntetőeljárás törvény mellett további jogszabályok is tartalmazzak szabályokat a körözésre vonatkozóan, így például: A belügyminisztérium által kiadott közös körözési szabályok (FaV 2009).³³ A törvény egyik kommentárja szerint azért fontos a körözés legfontosabb szabályait a büntetőeljárás törvényben lefektetni, mert e kényszerintézkedés következményeként személyi szabadság elvonására kerülhet sor, amely a legsúlyosabb alapjogot korlátozó hatósági kényszerintézkedés.³⁴

VI. Őrizetbe vétel (*Festnahme*)

Az őrizetbe vétel mindkét jog szerint a büntetőeljárás eredményes lefolyását biztosító hatósági intézkedés, amely az érintett személyi szabadságának átmeneti elvonásával jár, és amely kizárólag a lehetséges legrövidebb ideig tartható fenn. Tehát az előzetes letartóztatást megelőző eljárást biztosító intézkedés, amely preventív jelleggel bír. Az a tény, hogy a személyi szabadság elvonására csak átmenetileg kerül sor, még nem jelenti azt, hogy nem szükséges szigorú feltételekhez kötni alkalmazását. E szigorú alkotmányos alapelveket védő álláspont az osztrák szabályozásban tetten érhető, ugyanis mint ahogyan az a későbbiekben látható, az őrizetbe vétel elrendelési feltételei Ausztriában merevebbek.

A magyar szabályok alapján az őrizetbe vétel elrendelésére bármely eljáró hatóság rendelkezhet, a nyomozati szakban az *ügyész* és a *nyomozó hatóság* jogosult, bírósági szakban pedig a *bíróság* (tárgyalási őrizet). Általában a nyomozó szerv vezetője vagy kijelölt helyettese rendelkezhet az őrizetbe vételről. Mindemellett az ügyész folyamatosan felügyeli a rendőrség tevékenységét, törvénysértő őrizetbe vétel esetén pedig haladéktalanul intézkedik annak megszüntetéséről.³⁵

Az osztrák Büntetőeljárás törvény két lehetőséget ismer az őrizetbe vétel elrendelésére: egyrészt az *ügyész* bírói engedély alapján, másrészt pedig a *rendőrség* halasztást nem tűrő esetekben saját hatáskörében is foganatosíthatja, illetve tettenérés esetén *magánszemélyek* is jogosultak a személyi szabadság korlátozására. A bírói döntés nélküli ideiglenes szabadságelvonást az a társadalmi igény alapozza meg, hogy a hatóságok a lehető leggyorsabban reagáljanak a bűncselekmény elkövetésére és biztosítsák az eljárás eredményes lefolyását, ezáltal a bűntény felderítését.

Őrizetbe vétel alatt tehát minden olyan hatósági intézkedést érteni kell, amely fizikai kényszer okozásával elsősorban egy adott személy átmeneti szabadságelvonására irányul. Nem tekinthető őrizetbe vételnek azok a hatósági cselekmények, amelyeknek csak másodlagos következménye a szabadságkorlátozás, például alkoholszonda alkalmazása vagy az igazoltatás.³⁶

VI.1. Az őrizetbe vétel megengedhetőségének feltételei

Az őrizetbe vétel fogalmát tekintve egy hatóság által foganatosított közvetlen kényszert jelent, amelynek célja meghatározott személy fogva tartása.³⁷ Az osztrák jog szerint két nélkülözhetetlen feltétel szükséges a megállapításához. Egyrészt az adott személy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható legyen, másrészt a törvényben taxatív felsorolt letartóztatási okok valamelyike fennálljon.³⁸ Az őrizetbe vétel büntetendő cselekmény (mulasztás esetén is) gyanúja esetén rendelhető el, amennyiben legalább egy letartóztatási ok fennáll és a letartóztatás célja biztosíték

³³ Gemeinsame Fahndungsvorschrift der Bundesministerien für Inneres, für Justiz und für Finanzen, BMI-LR1000/0166-II/BK/2.3/2009

³⁴ Schwaighofer: i.m. p. 330.

³⁵ Herke – Fenyvesi – Tremmel 2012: 205.p.

³⁶ Nimmervoll, Rainer: *Die polizeiautonome Festnahme*. LEXISNEXIS Verlag, Wien, 2012. 6. p.

³⁷ Fabriczy: i.m. p. 415.

³⁸ Wessely, Wolfgang: *Casebook Strafprozessrecht*. Facultas Verlag- und Buchhandels AG, Wien, 2005. p. 93.

De iurisprudencia et iure publico

adásával (StPO 172a §) vagy a terhelt azonnali elővezetésével (StPO 153. §) nem elérhető. Hazánkban az őrizetbe vétel elrendelési feltételei az osztrák törvényhez hasonlóan kerültek szabályozásra, ugyanis az őrizetbe vételhez szükséges a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja, illetve az előzetes letartóztatás elrendelésének valószínűsége, amelynek alapvető feltétele, hogy valamely letartóztatási ok gyanúja megállapítható. További feltételként határozza meg a magyar törvény, hogy a bűncselekmény szabadságvesztéssel büntethető legyen. E kitétel alapvetően feleslegesnek tekinthető, mivel az őrizetbe vétel elrendeléséhez szükséges az előzetes letartóztatás valószínűsítése, amelynek már feltétele a szabadságvesztéssel fenyegetettség.

Az őrizetbe vétel a hatóságok eszköze lehet arra, hogy a terheltből beismerő vallomást csikarjanak ki, így a hosszú kihallgatások, és a teljes izoláció megtörhetik a terhelt akaratát és valótlan tartalmú vallomást tehet. Az ilyen esetek visszaszorítása érdekében a személyi szabadság átmeneti elvonására is csak kizárólag szigorú feltételek mellett kerülhet sor.

A) Az osztrák jog alapján az őrizetbe vétel alapvető feltételei egy elrendelési októl eltekintve (tettenérés) megegyeznek az előzetes letartóztatásra vonatkozó rendelkezésekkel: A) Bűncselekmény elkövetésének gyanúja: őrizetbe vétel esetén elegendő az elégséges gyanú (*hinreichender Verdacht*) fennállása arra vonatkozóan, hogy a terhelt egy büntetendő cselekményt követett el. Az elégséges gyanú a valószínűség alacsonyabb fokát jelenti a megalapozott gyanúhoz (*dringender Tatverdacht*) viszonyítva, ellenben az egyszerű gyanúnál erősebb, amely a nyomozás megindításának alapvető feltétele. Az elégséges gyanú gyanúfoka az őrizetbe vétel időtartama alatt megalapozottá válhat és ez esetben az előzetes letartóztatás elrendelésére vonatkozó indítványt nyújtanak be, vagy teljesen elenyészhet és a terheltet szabadon engedik.³⁹ Ugyanakkor minden esetben konkrétan indokolt és elegendő gyanúnak kell fennállnia a bűnelkövetésre vonatkozóan. A fentiekkel ellentétben, hazánkban megalapozottság szükséges az őrizet elrendeléséhez; a magyar büntetőeljárás törvény megfogalmazása szerint *az őrizetbe vétel szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja – különösen tettenérés – esetén rendelhető el, feltéve, hogy a terhelt előzetes letartóztatása valószínűsíthető.* Tehát a megalapozott gyanú – amely a bűncselekményre és a bűnelkövetőre (amely másodlagosan áll fenn a bűncselekményre vonatkozó gyanú mellett) vonatkozó nagyfokú logikai valószínűség⁴⁰ – mellett feltétel, hogy valószínűsíthető legyen az előzetes letartóztatás valamely különös oka, továbbá a szabadságvesztés büntetéssel való fenyegetettség. E feltételek fennállása azonban nem jelenti feltétlenül azt, hogy az őrizetbe vételt mindenképpen az előzetes letartóztatás követi. B) Őrizetbe vétel törvényi okai: a magyar Be. az őrizetbe vétel okait explicit módon nem határozza meg, de közvetve utal az előzetes letartóztatás okaira, ugyanis ha az előzetes letartóztatás valamely speciális oka megállapíthatónak látszik, akkor elrendelhető az őrizetbe vétel.⁴¹ Ellenben az osztrák eljárási törvény az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan részletesen meghatározza az egyes őrizetbe vételi okokat, amelyek tulajdonképpen megegyeznek a magyar szabályozással: elsőként említendő a tettenérés esete (*Betretung auf frischer Tat*), avagy a terhelt közvetlenül a büntetendő cselekmény elkövetése után hitelt érdemlően gyanúsítható a bűnelkövetéssel (1). A magánszemélyeket is megilleti a jog, hogy más személyt feltartóztasson és ezáltal személyi szabadságában korlátozza (StPO 80. § 2. bek.), ha megalapozottan feltehető, hogy az illető büntetendő cselekményt követett el (tettenérés esetén), vagy már közözség alatt áll. De minden esetben csak addig van joga a feltartóztatásra, ameddig a rendőrség meg nem érkezik, vagy amíg a legközelebbi rendőrségre oda nem érnek. Ebben az esetben a bűncselekmény elkövetésének és a terhelt kézre kerítésének szoros időbeli kapcsolatban kell állniuk és nyilvánvaló tényeknek kell megalapozniuk a bűncselekmény gyanújának fennállását.⁴² Nem állapítható meg ezen ok, ha az eljáró hatóság a tudomásszerzéstől számított 1

³⁹ Nimmervoll: i.m. p. 21.

⁴⁰ Tremmel Flórián: *A gyanú differenciált felmerülésének értékelése a büntető eljárásjogban.* In Gellér Balázs (szerk.): *Békés Imre ünnepi kötet.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2000. 393. o.

⁴¹ Király: i.m. 303. o.

⁴² Nimmervoll: i.m. p. 30.

De iurisprudencia et iure publico

nappal később intézkedik.⁴³ Mindenkor érvényesülnie kell viszont az arányosság követelményének.⁴⁴ Tettenérés esetén sem kötelező a terhelt őrizetbe vétele, amennyiben aránytalan lenne.⁴⁵

A magyar Büntetőeljárás Törvény is bárki számára lehetővé teszi, hogy a tetten ért személyt elfogja, köteles viszont őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni, illetve a rendőrséget értesíteni.⁴⁶ Ugyanakkor a hazai szabályozás szerint az elfogás nem azonos az őrizetbe vétel fogalmával, ezért a törvény az elrendelésre jogosultak között kizárólag az ügyben eljáró valamennyi hatóságot jelöli meg.⁴⁷ Az őrizetbe vétel hatósági határozathoz kötött cselekmény, amelynek meghatározott törvényi feltételi vannak, ellenben az elfogás esetében nem kikötés a szabadságvesztéssel fenyegetettség.⁴⁸ A tettenérés akkor áll fenn, ha az elkövető a bűncselekményt részben vagy egészben szemtanú jelenlétében valósítja meg, illetve őt a helyszínről való távozása után vagy üldözés közben fogják el.⁴⁹

Szökés veszélyének megállapítása (*Fluchtgefahr*) megegyezik a két vizsgált jogrendszerben. Tehát akkor állapítható meg, ha fennáll a gyanú vagy annak veszélye, hogy a terhelt megszökik vagy elrejtőzik (2): pl. például álnév felvételével elmenekült a hatóságok elől. Egy távoli lehetőség nem elegendő, mindig közvetlen veszélynek kell fennforognia ahhoz, hogy a letartóztatás megalapozott legyen.⁵⁰ Olyan külső körülmények, mint az állandó belföldi lakhely és tartós munkahely, illetve a családi kapcsolatok kizárhatják a szökés veszélyének megállapítását. Ha a terhelt egy uniós országba utazik vagy nincs állandó lakhelye az országban (pl. például egy hotelben lakik), még nem alapozza meg a szökés megállapítását, mivel mindig a konkrét ügy egyedi körülményeit kell elsődlegesen megvizsgálni.⁵¹ Az ügyész ez esetben az eljárás átvételét, illetve a terhelt kiadatását indítványozhatja.

További letartóztatási ok a – a magyar szabályokhoz hasonlóan – a kollúzió veszélye (osztrák terminológiával: *Verdunkelungsgefahr*): ha a terhelt a tanúk, szakértő vagy részesek befolyásolásával, bűncselekmény nyomainak eltüntetésével vagy egyéb módon a nyomozást megnehezíti, vagy ennek konkrét tényeken alapuló veszélye fennáll (3). Befolyásoló tevékenységnek, illetve elrejtésnek tekinthető minden olyan tisztességtelen behatás, amely a bizonyítékok igazságtartalmát befolyásolhatja. Kizárólag elővigyázatosságból nem rendelhető el az adott személy szabadságának elvonása, illetve akkor sem, ha a terhelt önként megy el a hatóságokhoz.⁵² A terhelt azon cselekményei, amelyek a védekezéséhez szükségesek (iratok begyűjtése, tanúk megkeresése), illetve csupán a lehetőség az eljárás megnehezítésére, még nem alapozza meg a letartóztatást.

Az utolsó őrizetbe vételi ok – a magyar rendelkezésekkel megegyező módon – a bűnismétlés veszélye (*Tatbegehungs- bzw. Tatausführungsgefahr*), amely esetén alapvető követelmény, hogy mind a már elkövetett/vagy megkísérelt, és mind a prognosztizált bűncselekmény is több mint hat hónap szabadságvesztéssel fenyegetett legyen és ugyanazon jogtárgy ellen irányuljon. Ilyen, ha mindkét cselekmény jogi tárgya az élet, testi épség, azaz nem szükséges hogy ugyanolyan törvényi tényállás alá essenek (4). Akkor állapítható meg a bűnismétlés veszélye, ha elegendő gyanú áll fenn arra vonatkozóan, hogy a terhelt újabb bűncselekményt fog elkövetni vagy a már megkísérelt büntetendő cselekményt véghezviszi. A pusztá feltételezés, illetve lehetőség nem

⁴³ Mayerhofer – Salzman: i.m. p. 530.

⁴⁴ Seiler: i.m. p. 149.

⁴⁵ Fabrizy: i.m. p. 416.

⁴⁶ Bánáti [et al.]: i.m. 197. o.

⁴⁷ Farkas – Róth: i.m. 151. p.

⁴⁸ Király: i.m. 304. o.

⁴⁹ Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián: *Új magyar büntetőeljárás*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs. 2004. 352. o.

⁵⁰ Nimmervoll: i.m. p. 43.

⁵¹ Mayerhofer – Salzman: i.m. p. 531.

⁵² Seiler: i.m. p. 151.

De iurisprudencia et iure publico

elegendő a letartóztatáshoz, valamint önmagában a terhelt büntetett előélete sem alapozhatja meg a személyi szabadság elvonását.⁵³ Ellenben tekintettel a büntetett előéletére, egy a terhelt személyisége alapján készült bűnügyi prognózis szerint már fennállhat a bűnismétlés veszélye. E veszély megállapításának mindig konkrét tényeken kell alapulnia, azaz a terhelt kifejezetten hajlamos legyen meghatározott bűncselekmények elkövetésére, a pusztán valószínűsítése az absztrakt visszaesésnek nem elegendő.⁵⁴ Meg kell még jegyezni azt is, hogy, ha az őrizetbe vételt törvényes ok nélkül fogatosítják, az minden esetben alkotmányellenesnek tekinthető.⁵⁵

A magyar törvénnyel ellentétben az osztrák StPO 170. § második bekezdése rendelkezik *a feltételhez kötött kötelező őrizetbe vételi esetekről*. Olyan bűncselekmény esetén, amelyre a törvény legalább 10 év szabadságvesztés büntetést rendel, az őrizetbe vételt el kell rendelni, kivéve, ha megalapozottan feltehető, hogy a törvényben felsorolt letartóztatási okok fennállása kizárható.⁵⁶ E rendelkezés nem érvényesül fiatakorúaknál.⁵⁷ Tehát a különösen súlyos bűncselekményeknél a letartóztatás megállapításánál fordított vizsgálati módszer érvényesül.⁵⁸ Azaz ebben az esetben nem a letartóztatási ok létét kell bizonyítani, hanem annak a meg nem állapíthatóságát a letartóztatás mellőzéséhez.⁵⁹ Álláspontom szerint az osztrák törvény e rendelkezése alkotmányossági szempontból kérdéses, mivel minden bűncselekmény gyanúja esetén érvényesülnie kell az ártatlanság vélelmének, továbbá a letartóztatás elrendeléséhez minden esetben konkrét, megalapozott ok szükséges, minden más esetben az alkotmányellenesnek tekinthető. Véleményem szerint az osztrák Büntetőeljárás törvény e rendelkezése nem tekinthető követendő példának, mivel még a magas büntetési tételű bűncselekmények esetén sem tekinthető a letartóztatás még feltételesen sem kötelezőnek. Tehát nem tartom indokoltnak, hogy ilyenkor feltételezik valamely letartóztatási ok fennállását, és ennek ellenkezőjét kell bizonyítani a fogva tartás elkerüléséhez, ugyanis e rendelkezés ellentétes az ártatlanság vélelmének alapjával.

C) Arányosság követelménye: támogatandó az az osztrák szabályozási módszer, amely az őrizetbe vétel feltételei között külön is kiemeli az arányosság érvényesülésének követelményét, miszerint nem megengedett azt elrendelni, amennyiben az aránytalan lenne az ügy jelentőségéhez. Az arányosság követelményét az osztrák Be. első fejezetében az alapelvek között is megtalálhatjuk, amelynek értelemszerűen az őrizetbe vétel fogatosítása során is érvényre kell jutnia. A nyomozó hatóság, az ügyészség és a bíróság jogaik gyakorlása és bizonyítékok felvétele esetén csak annyiban sérthetik az érintett jogait amennyiben ezt a törvény megengedi (*törvényesség követelménye*) és a feladatuk ellátásához feltétlenül szükséges (*szükségesség követelménye*). Minden ilyen beavatkozásnak az érintett alapvető jogaiba arányban kell állnia a bűncselekmény súlyával, a gyanú fokával és az intézkedés céljával (*arányosság követelménye*).⁶⁰

Tehát az 5. §-ban található arányosság követelménye több alapelvből vezethető le: törvényesség (1); szükségesség követelménye (2); arányosság követelménye (3); és ultima ratio-elv (4), amely utóbbi alapelv az 5. § (2) bekezdésében jelenik meg: az egyes nyomozási cselekményeket és kényszerintézkedéseket a nyomozó hatóságnak, ügyészségnek, bíróságnak kötelessége azt az intézkedést alkalmazni, amely az érintett jogainak legcsekélyebb sérelmével jár. Azaz megjelenik az a törvényi követelmény miszerint az eljárás minden szakaszában a hatóságoknak eljárási jogaik gyakorlása esetén kerülniük kell minden szükségtelen beavatkozást, figyelembe kell venni az érintett emberi méltóságát és védeni a jogos érdekét.⁶¹

⁵³ Nimmervoll: i.m. p. 51.

⁵⁴ Fabrizy: i.m. p. 417.

⁵⁵ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 449.

⁵⁶ Seiler: i.m. p. 152.

⁵⁷ 170. § 2. bek.; Kirchbacher: i.m. p. 226.

⁵⁸ Hollaender: i.m. p. 24.

⁵⁹ Nimmervoll: i.m. p. 56.

⁶⁰ Bertel – Venier 2013: i.m. p. 344.

⁶¹ Hollaender: i.m. p. 9.

De iurisprudencia et iure publico

VI.2. Az őrizetbe vétel elrendelésének szabályai; bíróság általi elrendelés

A magyar Büntetőeljárás Törvény a bíróságot, az ügyészt és a nyomozó hatóságot is feljogosítja az őrizetbe vétel elrendelésére, ugyanakkor a vádemelés elrendelése előtt a bíróság nem kerül olyan helyzetbe, hogy elrendelje az érintett őrizetbe vételét. A bíróság a tárgyalási szakban jogosult a terhelt őrizetbe vételét elrendelni: ha a bírósági eljárás során a szabályszerű idézés ellenére távolmaradt vádlott elővezetését már elrendelték, és szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén elfogatóparancsot kell kibocsátani. Ha a vádlott lakóhelye, illetve tartózkodási helye ismert, a kitűzött új tárgyalási határnapot megelőző naptól a vádlott tárgyalási őrizetét kell elrendelni. A tárgyalási őrizet elrendeléséről szóló határozatot a kényszerintézkedés foganatba vételekor a rendőrség kézbesíti a vádlott részére, amelynek tartama legfeljebb 72 óra. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható. A tárgyalási őrizet foganatba vételét követően a kitűzött tárgyalási határnapon a vádlottat a tárgyalási őrizetet elrendelő bíróság elé kell állítani. A bíróság a vádlottat meghallgatja és a meghallgatás eredményétől függően a vádlott előzetes letartóztatását rendelheti el, illetve a tárgyalás idejére – de legfeljebb hetvenkét óráig – a tárgyalási őrizetet fenntarthatja. Ha a bíróság a tárgyalási őrizetet nem tartotta fenn vagy a vádlott előzetes letartóztatását nem rendelte el, a vádlottat szabadon kell bocsátani.

Az StPO tárgyalási őrizetről kifejezetten nem rendelkezik, csupán a megidézett terhelt elővezetését irányozza elő, amennyiben szabályszerű idézés ellenére sem jelent meg az eljárási cselekményen és kimentésére nem szolgált elfogadható mentséggel. A 153. § (3) bekezdésben úgy fogalmaz, hogy az ügyész és a bíróság a terhelt azonnali elővezetését rendelheti el, ha megalapozottan feltehető, hogy a terhelt másképpen kivonná magát az eljárás alól vagy bizonyítékokat változtatna meg, azaz szökés- és kollúzió veszélye esetén. Ha a terhelt elővezetése eredményes volt, akkor a bíróság kihallgatja, és amennyiben nem állapítható meg valamilyen letartóztatási ok, akkor szabadon kell engedni.⁶²

Az osztrák törvény különbséget tesz aszerint, hogy a terheltet bírói engedély alapján ügyészi indítványra vagy a rendőrség saját hatáskörében fogta el. Abban az esetben, ha ügyészi indítványra történt a letartóztatás, akkor a rendőrség feladata – a terhelt jogairól való tájékoztatáson túl – egyedül abban áll, hogy a terheltet késedelem nélkül átszállítsák az igazságügyi intézetbe. A törvény e rendelkezéssel törekszik a letartóztatás idejét a lehető legrövidebb időre korlátozni.

VI.2.1. Őrizetbe vétel ügyészi indítványra

Ausztriában főszabály szerint a nyomozási szakban az őrizetbe vételt az ügyész a bíróság engedélye alapján rendeli el és azt a nyomozó hatóság foganatosítja.⁶³ E szabályok ellentétben állnak a magyar törvényi rendelkezésekkel, ugyanis a nyomozási szakban az ügyész bírói engedély nélkül is elrendelheti az őrizetbe vételt. Kizárólag a nyomozó hatóság tagjaival szemben érvényesül az a megszorítás, miszerint amennyiben elrendeli az őrizetbe vételt, akkor 24 órán belül az ügyészt erről értesítenie kell.⁶⁴ Azaz láthatóan jóval szigorúbb rendelkezések érvényesülnek az elrendelés vonatkozásában, mint hazánkban.

Az StPO első lépésként jelöli meg, hogy az ügyésznek az ügy iratait és az őrizetbe vétel elrendelésére irányuló indítványát meg kell küldenie az illetékes bíróságnak, amelyről a bíró végzéssel dönt. Ha a bíróság az indítványt elutasítja, az ellen az ügyész panasszal élhet. Amennyiben a bíróság engedélyezi, az ügyész utasítja a rendőrséget az őrizetbe vétel foganatosítására, és a terheltet rendőrségi őrizetbe veszik. Kivételesen az ügyész késedelem veszélye esetén is elrendelheti az őrizetbe vételt, viszont a szabályozás hibájaként említhető, hogy

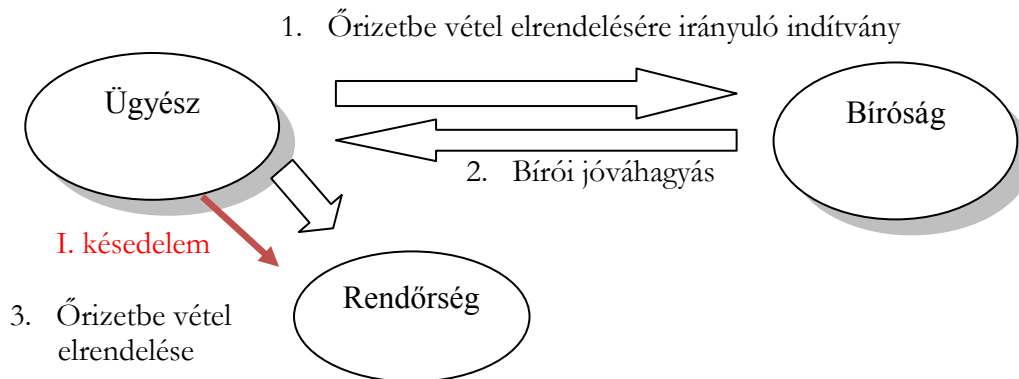
⁶² Seiler: i.m. p. 148.

⁶³ Schwaighofer: i.m. p. 334.

⁶⁴ Be. 127. § (2) bekezdés

De iurisprudencia et iure publico

ez esetben nem kell utólagosan beszereznie a bíróság engedélyét.⁶⁵ A bíróságnak elrendelő határozatában mindig meg kell jelölni azokat a konkrét tényeket, amelyek a letartóztatást megalapozzák. Nem tekinthető indokolásnak, ha csupán szó szerint idézik a törvényi rendelkezéseket. Ha az ügyész indítványa nélkülözi a konkrét letartóztatási okot, az indítványt a bíróságnak el kell utasítania, ugyanakkor további felvilágosítást kérhet, illetve nyomozási cselekmények elvégzését rendelheti el.⁶⁶ E rendelkezés hátterében az az elv áll, hogy a bíróság csak akkor írhatja elő a szabadság elvonását, amennyiben annak feltételei minden kétséget kizáróan fennállnak. Tehát az osztrák rendelkezések szerint az őrizetbe vétel ugyan csak rövidtartamú szabadságelvonásnak tekinthető, mégis az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan csak szigorú feltételek érvényesülése mellett foganatosítható, bírósági kontroll mellett.

A bíróság engedélyében az őrizetbe vétel foganatosítására meghatároz egy határidőt, amely nem lehet hosszabb, mint amely a foganatosításhoz feltétlenül szükséges. Amennyiben csupán a lehetőség áll fenn, hogy majd a nyomozás során valószínűleg őrizetbe kell venni az adott személyt, az még nem elegendő az elrendeléshez (azaz nem megengedett, ha kizárólag a nyomozási eljárás végrehajtásának egyszerűsítése miatt kerül őrizetbe az adott személy). Tehát az őrizetbe vétel foganatosítására pár órán belül sort kell keríteni, de legfeljebb 24 órán belül.⁶⁷ Lényeges szabályként érvényesül, hogy a terhelt részére azonnal vagy legkésőbb az elfogásától számított 24 órán belül az ügyészi elrendelést és a bírói engedélyt írásban ki kell állítani, valamint a terheltnek aláírásával kell igazolnia, hogy tájékoztatása és informálása a hatóság részéről megtörtént és azt tudomásul vette.⁶⁸ Ezenfelül azonnal, vagy közvetlenül elfogása után a *terheltet írásban, számára érthető módon tájékoztatni kell jogairól*, így különösen: amennyiben nem engedik szabadon 48 órán belül, akkor szükségtelen késelem nélkül igazságügyi őrizetbe szállítják, ahol bíróság fog dönteni a további őrizetről (1); továbbá joga van hozzátartozóit, jogi képviselőjét értesíteni (2); és joga van panasszal élni a letartóztatását elrendelő bírói engedély ellen vagy ellentmondással élhet a letartóztatást foganatosító rendőri intézkedés ellen, és mindenkor jogosult szabadon bocsátását indítványozni.⁶⁹

Az őrizetbe vétel végrehajtásáról – tehát a terhelt rendőrségi őrizetbe vételéről – haladéktalanul értesíteni kell az ügyészt, illetve a bíróságot, illetve késelem nélkül, de legfeljebb 24 órán belül át kell szállítani az igazságügyi intézetbe. További eljárási szabályként érvényesül, hogy amennyiben a rendőrségi őrizet helyének elhagyása megfelelő időben nem lehetséges vagy a terhelt betegsége vagy életveszély fennállása akadályozza az átszállítást, a törvény megengedi, hogy a terheltet egy másik/nem illetékes bírósághoz vigyék vagy amennyiben szükséges, valamely

⁶⁵ Nimmervoll: i.m. p. 39.

⁶⁶ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 451.

⁶⁷ Seiler: i.m. p. 152.

⁶⁸ Bertel – Venier 2013: i.m. p. 354.

⁶⁹ 171. § 4. bek.

egészségügyi intézménybe. Ez utóbbi esetben a terheltet technikai eszköz igénybevételével (kép- és hangfelvétellel) hallgatja ki a bíróság és ezt követően dönt a további fogva tartásról.⁷⁰

Mint korábban említésre került, a magyar Büntetőeljárás törvény szerint a nyomozati szakban alapvetően az ügyész és a nyomozó hatóság jogosult az őrizetbe vétel elrendelésére, és az ügyész köteles ennek során folyamatosan figyelemmel kísérni az őrizetbe vétel foganatosításának törvényességét. Az őrizetbe vételt hazánkban is alakszerű határozattal kell elrendelni, amely az általános kellékeken túl tartalmazza az őrizetbe vett személyi adatait, az őrizetbe vétel okát, fogva tartásának helyét, megelőző fogva tartásának jogcímét, annak kezdő időpontját, illetve az őrizetbe vétel kezdetének és lejártának időpontját (nap, óra, perc szerint). A határozat indokolásában meg kell határozni a gyanúsítás alapjául szolgáló cselekményt és az őrizetbe vételt megalapozó tényeket. Az őrizetbe vétel szabályai annyiban térnek el, ha azt a nyomozó hatóság rendeli el saját hatáskörében, hogy az ügyészt az őrizetbe vétel foganatosításáról 24 órán belül értesíteni kell.

VI.2.2. Őrizetbe vétel a rendőrség saját hatáskörében

A rendőrség tettenérés esetén vagy késedelem veszélyének fennállásakor (*Gefahr im Verzug*)⁷¹ a 170. § (1) bekezdésének 2-4 pontjaiban meghatározott esetekben jogosult a terheltet ügyészi elrendelés nélkül őrizetbe venni.⁷² Tehát a rendőrség csupán kivételesen járhat el saját hatáskörben. További feltételként írja elő a törvény, hogy csak abban az esetben intézkedhet a rendőrség, ha az ügyész késedelem nélkül nem értesíthető és egyúttal a letartóztatás feltétlenül szükséges. Tehát ha ténylegesen nem volt lehetőség az engedély megszerzésére.⁷³ Meg kell kísérelni az ügyészt vagy a bíróságot elérni, ha ez nem lehetséges, akkor a rendőrség saját maga vizsgálja az őrizetbe vétel feltételeit.⁷⁴ Ha az adott személy vonatkozásában a rendőrség szökés vagy kollúzió veszélyét tartja megállapíthatónak, akkor a terheltet azonnal elővezethetik kihallgatásra, viszont ha bűnisméltés veszélyének vagy bűncselekmény befejezésének veszélyének gyanúja áll fenn, akkor csak abban az esetben vehetik őrizetbe, ha anélkül az eljárás lefolytatásának biztosítása nem lehetséges.⁷⁵ Késedelem veszélye tehát akkor forog fenn, ha az őrizetbe vétel olyan sürgős, hogy még az ügyészhez intézett telefonhívás miatti késlekedés is veszélyeztetné az eljárás célját, azaz a késlekedés miatt nem lehetne megakadályozni például a terhelt szökését.⁷⁶

Alapvetően a rendőrségnek elsőként a terhelt személyazonosságát kell tisztázni, majd a gyanú tárgyát képező bűncselekményről kikérdezni. A rendőrség saját hatáskörében elrendelt őrizetbe vétel esetén a kihallgatás célja ilyenkor kizárólag a letartóztatás feltételeinek kivizsgálása, és nem a bűncselekmény felderítése, amelynek során jelen lehet a terhelt védője, amennyiben az eljárást nem akadályozza a sürgős késlekedés. Ugyanakkor a terheltet a magyar szabályokhoz hasonlóan mindenképpen informálni kell az általa értett nyelven az őt megillető eljárási jogairól (iratbetekintés, ügyvédválasztás, panasztétel joga), illetve az őrizetbe vétel okáról.⁷⁷ A hazai eljárási szabályok alapján⁷⁸ a hatóságok további kötelezettségeként került megállapításra,

⁷⁰ Nimmervoll: i.m. p. 120.

⁷¹ e rendelkezés hazánkban a halaszthatatlan nyomozási cselekménnyel azonosítható

⁷² 170. § (1) bekezdésének 2-4 pont: Szökés/elrejtőzés veszélye; kollúzió veszélye; ha a terhelt fél évnél hosszabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és megalapozottan feltehető, hogy más hasonló bűncselekményt fog elkövetni (bűnisméltés veszélye); ha az adott személy fél évnél hosszabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és megalapozottan feltehető, hogy a megkísérelt cselekményt véghezviszi (bűncselekmény befejezésének veszélye)

⁷³ Oshidari, Babek Peter: *Ermittlungsmaßnahmen*. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/4. p. 139.

⁷⁴ Nimmervoll: i.m. p. 39.

⁷⁵ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 453.

⁷⁶ Fabrizy: i.m. p. 420.

⁷⁷ Seiler: i.m. p. 153.

⁷⁸ Be. 128. § (2) bek.

De iurisprudencia et iure publico

hogy a terhelt felügyelet nélkül maradt kiskorú gyermekét, vagy az általa gondozott más személyt gondozás céljából arra alkalmas személynek/intézménynek át kell adni, illetve a terhelt felügyelet nélkül maradt vagyonának és lakásának biztonságba helyezéséről is gondoskodnia kell a nyomozó hatóságnak.⁷⁹

Mindemellett mindkét eljárási törvény tartalmazza, hogy a terheltnek jogában áll ügyvédjét és hozzátartozóját 24 órán belül értesíteni. A magyar eljárási törvény 2011-es módosítása⁸⁰ ugyanakkor lehetővé tette, hogy kiemelt jelentőségű ügyekben elrendelt őrizet esetén az ügyész az ügy körülményeire tekintettel az őrizet első negyvennyolc órájában megtilthassa a terhelt és a védő érintkezését, amely intézkedés ellen még a jogorvoslati jogosultságot is kizárta.⁸¹ Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint e módosítás sérti az Alaptörvényt, illetve az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkébe foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot és jogorvoslati jogot, és ellentétben áll az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatával.⁸² Ennek következtében a módosítással érintett rendelkezést az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította és hatályon kívül helyezte.⁸³ Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a védelemhez való jog az eljárás alá vont személyt az eljárás minden szakaszában megilleti, e jogosultság csak elkerülhetetlenül szükséges és arányos mértékben, a lényeges tartalmat illetően pedig egyáltalán nem korlátozható.

Az osztrák StPO ugyanakkor egy esetben lehetővé teszi az ügyvédi jelenlét korlátozását, amikor megalapozott gyanú áll fenn arra vonatkozóan, hogy a terhelt az ügyvédje segítségével bizonyítékokat rejt el vagy azok igazságtartalmát befolyásolja. Főszabály szerint a védővel történő egyeztetés hatósági megfigyelés nélkül zajlik, de kollúzió veszélyének fennállásakor a terhelt előzetes figyelmeztetésével megfigyelő kamerákat alkalmaznak. 2004-et követően a hatóságok további kötelezettségeként írja elő a törvény, hogy a kihallgatott személy részére, számára érthető nyelven, a fogva tartás indokait írásban haladéktalanul, de legkésőbb az elfogását követő 24 órán belül át kell adnia.⁸⁴ A terheltnek aláírásával kell igazolnia, hogy tudomásul vette a jogairól történő felvilágosítást, és e követelmény garanciául szolgál arra, hogy az érintett minden esetben megkapja a szükséges információt. Érdeemes lenne hasonló garanciális rendelkezést beiktatni a magyar törvénybe is, elkerülve ezáltal a tájékoztatási kötelezettség teljesítésének megkérdőjelezését.

Amennyiben a kihallgatás során nem állapítható meg a terhelt vonatkozásában a megalapozott gyanú vagy valamely letartóztatási ok, szabadon kell bocsátani.⁸⁵ A terhelt szabadon bocsátása esetén az ügy sértettjét családon belüli erőszak vagy szexuális bűncselekmény esetén hivatalból értesíteni kell. Ellenben, ha a kihallgatást követően megállapítható, hogy fennállnak a letartóztatás feltételei, akkor a rendőrségnek haladéktalanul tájékoztatnia kell az ügyészt, akinek 48 órán belül kell döntenie a további fogva tartásról szóló indítványáról.⁸⁶ A nyomozás eredményéről készült jegyzőkönyvet és az esetleges további utasításokat 48 órán belül kézbesítik a terhelt részére.

Ha az ügyész úgy látja, hogy a fogva tartás célja a szabadságelvonásnál enyhébb eszközzel is biztosítható, akkor a rendőrség az ügyész indítványára megteszi a szükséges intézkedéseket, az arányosság követelményének megfelelően.⁸⁷ Így az ügyész az előzetes letartóztatás indítványozása, illetve az igazságügyi őrizetbe történő átszállítás helyett az alábbi intézkedéseket rendelheti el:

⁷⁹ Herke [et al.] 2012: i.m. p. 205.

⁸⁰ 2011. évi LXXXIX. törvény az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról

⁸¹ Be. 554/G. §

⁸² Salduz v Turkey (Application No. 36391/02) Judgment of 27.11.2008; Dayanan v Turkey (Application No. 7377/03) Judgment of 13.10.2009.

⁸³ 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, ABK 2011/12. 1328.

⁸⁴ Nimmervoll: i.m. pp. 81-85.

⁸⁵ OGH 19.6.2007, 11 Os 127/06w In: Juristische Blätter 2008/1. p. 60.

⁸⁶ Fabrizy: i.m. p. 423.

⁸⁷ Schwaighofer: i.m. p. 335.

De iurisprudencia et iure publico

fogadalom,⁸⁸ családon belüli erőszak esetén lakáskulcsok leadása, továbbá meghatározott lakásba történő belépésre vonatkozó tilalom; rendszeres jelentkezési kötelezettség a rendőrségnél; illetve előzetes vezetői engedély megvonása vagy előzetes pártfogói felügyelet elrendelése. Azaz a kaució és a kényszergyógykezelésen kívül minden helyettesítő kényszerintézkedést kezdeményezhet az eljárásnak ebben a szakában.⁸⁹ Ezen intézkedéseket az ügyész egymás mellett is elrendelheti, ha ezáltal az eljárás célja biztosítható. A terhelt fogadalmáról és a hatóság utasításairól jegyzőkönyvet vesznek fel, amelyet a terheltnek alá kell írnia.

Az enyhébb intézkedés fenntartásáról az ügyész vagy a terhelt indítványára a bíróság dönt. E rendelkezés hátterében az az alapvető követelmény áll, miszerint olyan kényszerintézkedést kell a hatóságoknak alkalmazni, amely a legkevésbé korlátozza a terhelt alapjogait, ugyanakkor az eljárás lefolytatása biztosított. A terhelt számára biztosítani kell azt a jogot, miszerint szabadságkorlátozó intézkedésről bíróság döntsön. Ugyanakkor, ha a terhelt nem vitatja az ügyész döntését, akkor nem szükséges bíró elé vinni az ügyet.

Ha alternatív intézkedés nem rendelhető el és nem engedhető szabadon a terhelt, akkor haladéktalanul, de legkésőbb 48 órán belül az illetékes bíróság igazságügyi őrizetbe kell szállítani.⁹⁰ Az átszállítás előtt időben értesíteni kell az ügyészt, amennyiben nem érkezik indítvány az előzetes letartóztatás elrendelésére, akkor a rendőrségnek haladéktalanul szabadon kell engednie a terheltet.⁹¹

VI.3. Az őrizetbe vétel határideje

Az osztrák StPO a haladéktalan bíróság elé állítás követelményének megfelelően szabályozza az őrizetbe vétel maximális határidejét. Ugyanis az ügyész arra vonatkozó rendelkezése esetén, a terheltet sürgősen kérés nélkül, de legkésőbb 48 órán belül a rendőrségi őrizetből az illetékes igazságügyi intézetbe kell átszállítani kihallgatás céljából (büntetés-végrehajtási intézet), ahol maximálisan további 48 órán át tarthatják fogva abból a célból, hogy a bíróság döntést hozhasson az előzetes letartóztatás elrendelésének kérdésében.⁹² Amennyiben a rendőrség 48 óra leteltét követően szállítja át a terheltet, akkor megállapítható a terhelt személyi szabadságának megsértése. Az alapjogsértés fennáll abban az esetben is, amennyiben az átszállításról éppen a 48 óra letelte előtt születik döntés, de a terhelt már a 48 óra után kerül az igazságügyi intézetbe. Ugyanakkor a határidő megsértése nem akadályozza az előzetes letartóztatás elrendelésének.⁹³ Tehát összességében megállapíthatjuk, hogy az osztrák szabályok szerint egy személy maximálisan 96 órát, azaz kétszer 48 órát lehet őrizetben. E rendelkezés megfelel az Emberi Jogok Európai Egyezményében 5. cikk 3. bekezdésében meghatározott haladéktalanság követelményének, mivel a Bíróság az Egyezmény értelmezése során az ideiglenes őrizet felső határát maximálisan négy napban határozta meg.⁹⁴

⁸⁸ Fogadalom – kötelezettségvállalás célja annak biztosítása, hogy a terhelt az eljárás minden szakaszában a hatóságok rendelkezésére álljon és működjön közre az eljárás során. A büntetőeljárás törvény több esetkörét is szabályozza. Egyrészt a terhelt kötelezettséget vállal, hogy a büntetőeljárás jogerős befejezéséig nem szökik és nem rejtőzik el, illetve az ügyészszeg bejegyzése nélkül a tartózkodási helyét nem hagyja el. Továbbá a terhelt ígéretét jelenti arra nézve, hogy nem akadályozza, és nem nehezíti meg a nyomozást. Emellett családon belüli erőszak esetén (*Sicherheitspolizeigesetz* 38a §) a terhelt kötelezettségvállalása, hogy a terhelt az áldozattal semmilyen kapcsolatot sem tart fenn és meghatározott lakásba nem lép be és annak közvetlen környékét elkerüli és a SPG 38a § szerint kiszabott belépési tilalmat nem szegi meg, továbbá a lakáskulcsait le kell adnia a hatóság számára.

⁸⁹ Strahwald, Stefan: *Die Anordnung gelinderer Mittel durch die Staatsanwaltschaft*. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2010/07. p. 308.

⁹⁰ Seiler: i.m. p. 152.

⁹¹ Schwaighofer: i.m. p. 336.

⁹² OGH 19.6.2007, 11 Os 127/06w In: Juristische Blätter 2008/1. p. 60.

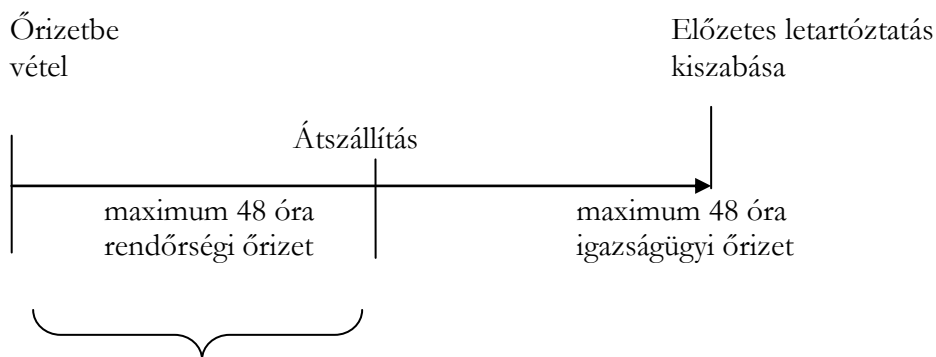
⁹³ Mayerhofer – Salzmann: i.m. p. 542.

⁹⁴ Case Of Brogan And Others V. The United Kingdom (Application no. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85) Judgment of 29 November 1988.

De iurisprudencia et iure publico

A magyar szabályok szerinti őrizetbe vétel 72 órájának szűk határideje sok esetben szolgál indokként arra, hogy a bíróság nem tudja megfelelően vizsgálni a letartóztatás törvényi indokait, így nagyobb valószínűséggel rendeli el a letartóztatást, mint a terhelt szabadon engedését. Vagyis az eljárás sikerének biztosítása elsőbbséget élvez sok esetben a terhelt alapvető jogainak biztosításához képest. Ennek következtében a már említett 2011-es büntetőeljárás törvény módosítása a kiemelt jelentőségű ügyekben az őrizetbe vétel maximális határidejét százhusz órában határozta meg. E rendelkezés több szempontból is aggályos volt, ugyanis a strasbourgi bíróság a McKay-ügyben⁹⁵ kimondta, hogy még a terrorizmussal összefüggő ügyekben sem fogadható el a négy napnál, vagyis 96 óránál hosszabb, bírói döntés nélküli őrizet. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel 2011 decemberében hozott határozatával⁹⁶ alkotmányellenesnek nyilvánította a 120 órás őrizet intézményét, amelyben elfogadhatatlannak tekintette a haladéktalanság jelentéstartalmának nyilvánvaló kiterjesztését.

Egyetértve Herke Csongor A letartóztatás c. monográfiájában kifejtettekkel,⁹⁷ miszerint a hazai szabályok szerinti 72 órás őrizet szűkössége lehet az oka annak, hogy a bíróság nem tudja megfelelően felmérni a letartóztatás feltételeinek fennállását és az eljárás biztosítása érdekében inkább elrendeli a letartóztatást, mintsem a terhelt szabadon bocsátásáról döntsön. Megfontolandó lenne egy osztrák típusú őrizetbe vételi határidő, ugyanis a 96 óra alatt nagyobb lehetőség nyílik a letartóztatás okainak alaposabb vizsgálatára, és a bíróság indokolt döntést hozhat esetleges automatizmus nélkül a letartóztatás kérdésében, ezáltal biztosítva a megfelelő határidőt az alapos döntésre.

ügyészi elrendelés esetén: a rendőrségi őrizet max. 24 óra

VI.4. Jogorvoslat az őrizetbe vétel ellen

VI.4.1. Panasz

A bírói határozatok ellen bármely érintett személy panaszt nyújthat be, amennyiben az érintett szubjektív jogát⁹⁸ a nyomozási eljárásban megsértették.⁹⁹ A panasznak halasztó hatálya csak abban az esetben van, amennyiben a törvény azt kifejezetten elrendeli. A panaszban meg kell jelölni miben áll a jogsértés és a tudomásszerzéstől vagy akadály megszűnésétől számított 14 napon belül írásban, elektronikus úton vagy szóban, jegyzőkönyvbevétellel benyújtani.¹⁰⁰ A bíróság döntése elleni panaszt, amellyel engedélyezte az ügyész általi őrizetbe vétel elrendelését, az ügyészségnél

⁹⁵ Case Of McKay V. The United Kingdom (Application no. 543/03) Judgment of 3 October 2006.

⁹⁶ 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, ABK 2011/12. 1329

⁹⁷ Herke Csongor: *A letartóztatás*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2002. p. 67.

⁹⁸ 106. § (1) bek.

⁹⁹ 87. § 2. bek. Kirchbacher: i.m. p. 227.

¹⁰⁰ Wessely: i.m. p. 95.

De iurisprudencia et iure publico

kell benyújtani. Ezt követően az ügyészség haladéktalanul megküldi a bíróságnak a panaszt, mellékelve az állásfoglalását. A jogorvoslati bíróság zárt ülésen határozattal dönt.¹⁰¹ Ha a panasz elkésett vagy nem a jogosulttól származik, további vizsgálat nélkül elutasítja. A bíróság minden olyan körülményt és tényt figyelembe vehet, amely a megtámadott határozatban felmerült (tehát nem csak azt a körülményt, amelyet megtámadtak). A döntés meghozatala előtt lehetőség van 7 napon belül ellentmondással élni az ellenérdekű félnek. A jogorvoslati bíróság döntése ellen nincs lehetőség további fellebbezésnek.¹⁰²

Hazánkban a Büntetőeljárás törvény jogorvoslati eszközként a nyomozati szakban szintén a panaszt jelöli meg, amelyről a Be. 195-196. szakaszában rendelkezik. A panasz a nyomozás során keletkezett ügyészi vagy nyomozó hatósági határozat elleni, intézkedések vagy intézkedések elmulasztása miatti, illetve halaszthatatlan nyomozási cselekmények elvégzése miatti jogorvoslat.¹⁰³ A panasz benyújtására az jogosult, akire nézve a határozat rendelkezést tartalmaz, vagy az akit az intézkedés vagy annak elmulasztása érint. Előterjesztésére nyitva álló határidő a határozat közlésétől számított 8 nap. A panaszt annál a hatóságnál kell benyújtani, amelynek határozata/intézkedése ellen irányul. Alapvetően alakszerűséghez nem kötött jogorvoslati forma, amelynek főszabály szerint nincs halasztó hatálya.¹⁰⁴ A panaszt a határozatot hozó hatóság bírálja el. Ha három napon belül nem ad helyt a panaszban foglaltaknak, akkor haladéktalanul felterjeszti azt az elbírálásra jogosulthoz, aki főszabályként 15 napon belül dönt a panasz alaposságáról. A panasz alapossága esetén, helyt ad és megváltoztatja a határozatot, vagy hatályon kívül helyezi, ellenkezőleg pedig elutasítja a panaszt. A törvényben kizárt az elkésett és nem a jogosulttól származó panaszt indoklás nélkül elutasítani. Az őrizetbe vételt elrendelő határozat ellen tett panasz elbírását mellőzni kell, ha az ügyész a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelésére indítványt tesz a bíróságnak.¹⁰⁵ Vádemelést követően, a bíróság által elrendelt őrizet ellen az érintett fellebbezéssel élhet.

VI.4.2. Ellentmondás

Ausztriában ellentmondást nyújthat be az illetékes bíróságnál bárki, akinek a szubjektív jogát a rendőrség vagy az ügyészség a nyomozási eljárásban megsértette azáltal, hogy a törvényben biztosított jogainak gyakorlását megtagadta (1); vagy a nyomozási cselekményeket vagy kényszerintézkedéseket a törvény szabályait megsértve rendelték el vagy hajtották végre (2).¹⁰⁶

Ellentmondással élni olyan intézkedés elrendelése vagy véghezvitele ellen, amely bírósági jóváhagyással történt, csak annyiban lehet, ha panaszt nem lehet benyújtani ezen intézkedés ellen. Tehát az ellentmondás *subsidiáriusan* érvényesül a panasz mellett. Az ellentmondást az ügyészségen kell benyújtani a jogsértésről szerzett tudomásvételtől számított 6 héten belül és meg kell jelölni azt az eljárást, intézkedést, amely miatt a jogsértés bekövetkezett, továbbá hogy miben áll a jogsértés. Mindemellett a rendőrség és az ügyészség számára lehetőséget kell biztosítani, hogy állásfoglalását megküldje az ügyről.¹⁰⁷ Az ügyészség megvizsgálja, hogy fennáll-e jogsértés és amennyiben alapos az ellentmondás, értesíti a kérelmezőt, hogy milyen módon tesz jóvá a jogsértést. Ugyanakkor a jogosultnak lehetősége van bíróság döntését követelni, amennyiben azt állítja, hogy nem megfelelően történt az ellentmondás kielégítése. Amennyiben az ügyészség nem

¹⁰¹ 89. § (1) bek.

¹⁰² Hollaender: i.m. p. 13.

¹⁰³ Fantoly Zsanett – Gácsi Anett: *Eljárás büntetőjog. Dinamikus rész*. Iurisperitus Bt, Szeged, 2013. 48. o.

¹⁰⁴ Herke [et al.] 2012: i.m. p. 250.

¹⁰⁵ Be. 195. § 6a (bek.)

¹⁰⁶ Hollaender: i.m. p. 15.

¹⁰⁷ 106. § (3) bek.

De iurisprudencia et iure publico

tartja megalapozottnak az ellentmondást vagy a kérelmező bírósági döntést követel, az ügyészség haladéktalanul továbbítja az ügyet a bírósághoz.¹⁰⁸

VII. Biztosítékadás (*Sicherheitsleistung*)

Az osztrák Büntetőeljárás törvény a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések között, az őrizetbe vétel után és az előzetes letartóztatás előtt rendelkezik a biztosítékadás intézményéről a 172a §-ban. Alapvetően az osztrák biztosítékadás funkciója és elrendelési feltételei eltérést mutatnak a magyar rendelkezésekhez képest, de érdemi céljait tekintve megegyezik a két intézmény. A magyar szabályozás alapján a biztosíték arra szolgál, hogy lehetővé tegye az eljárás lefolytatását a terhelt távollétében is, és emellett biztosítsa a pénzbüntetés és más vagyoni intézkedések fedezetét. A magyar Büntetőeljárás törvény szerint biztosíték letétbe helyezésére akkor van lehetőség, ha azt a külföldön élő terhelt kérelmezi és nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt folyik ellene az eljárás. Nem érvényesül a rendelkezés, amennyiben a bűncselekmény halált okozott.¹⁰⁹

Ellenben az osztrák Be. szerint a terhelt kérelmére biztosíték adása akkor engedélyezhető, ha az eljárás lefolytatásának biztosítására vagy a várható büntetés és eljárási költségek, illetve az áldozat számára fizetendő kártérítés biztosítása céljából célszerű. A biztosítékadás csak az alábbi feltételek fennállása esetén lehetséges: ha a terhelt meghatározott bűncselekménnyel megalapozottan gyanúsítható és ezzel kapcsolatban már kihallgatták, illetve megalapozottan feltehető, hogy az eljárás alól kivonná magát vagy azt egyéb módon megnehezítené. További kikötés, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény legfeljebb pénzbüntetéssel legyen fenyegetett.¹¹⁰ Alapvető különbség tehát a magyar szabályokhoz képest, hogy az osztrák biztosítékadást olyan kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények megalapozott gyanúja esetén rendelik el, amikor az előzetes letartóztatás, illetve őrizetbe vétel aránytalan lenne, ugyanakkor az eljárás biztosítása érdekében a terhelt részéről valamilyen garancia adása szükséges. Mindemellett meg kell jegyezni, hogy a biztosítékadás elrendelésére csak azokban az esetekben kerülhet sor, ha a terhelt elfogására a rendőrség saját hatáskörében került sor, ugyanis nem lehetséges a bíróság által engedélyezett ügyészi elrendelés esetén.¹¹¹

Elsődlegesen ugyanakkor olyan külföldi terheltnek ügyeiben alkalmazzák a biztosítékadást, akik kisebb súlyú bűncselekményeket követtek el az országban (pl. lopás kisebb értékre), és amely esetekben az őrizetbe vétel aránytalan lenne, de nem biztosított, hogy az esetlegesen kiszabandó pénzbüntetését végre tudják-e hajtani a terheltnek, mivel már a terhelt valószínűleg nem tartózkodik az országban az eljárás végén.¹¹² Ellenben csupán az a tény, hogy a terheltnek nincs belföldön állandó lakóhelye, még nem alapozhatja meg a biztosítékadást. Viszont ha már előkészületet tett a szökésre, így például hamis személyazonosító igazolványt szerzett be, akkor már igen.

A biztosítékadásról és annak arányos mértékéről az ügyész dönt és azt a rendőrség foganatosítja, ellenben a magyar szabályokkal, amely szerint a biztosítékadást a bíróság is elrendelheti a vádemelést követően. Abban az esetben, ha a terheltnek nincs megfelelő összegű készpénz, akkor a rendőrség lefoglalhatja a terhelt birtokában lévő tárgyakat, de legfeljebb a megadott értékben.¹¹³ A rendőrség a nyomozás irataival együtt a lefoglalt értéktárgyakat vagy az átadott biztosítékot haladéktalanul továbbítja az ügyésznek. A rendőrség biztosítékadást saját hatáskörében is

¹⁰⁸ 106. § (4)-(5) bek.

¹⁰⁹ Fantoly – Gácsai 2013a: i.m. 298. o.

¹¹⁰ Fabrizy: i.m. 425. p.

¹¹¹ Nimmervoll: i.m. p. 112.

¹¹² Bertel – Venier 2013: i.m. 341a

¹¹³ Nimmervoll: i.m. p. 116.

De iurisprudencia et iure publico

elrendelheti, amennyiben a terheltet ügyészi indítvány nélkül fogták el és a terhelt fogvatartása aránytalan intézkedés lenne.¹¹⁴

Biztosíték adására való kötelezésnek nem feltétele, hogy szökés veszélye álljon fenn, elegendő, ha az eljárás lefolytatása e nélkül valamilyen nehézségbe ütközik (pl. a büntetés végrehajtása kapcsán). Viszont szökés veszélyének megállapíthatósága esetén is alkalmazhatja az ügyész a biztosítékadást, mint letartóztatás helyettesítésére szolgáló enyhébb intézkedést.¹¹⁵

A biztosítékot visszakapja a terhelt, amennyiben az eljárás jogerősen befejeződött. Elítélése esetén pedig akkor, ha a pénzbüntetést, eljárási költséget kifizette vagy a szabadságvesztés büntetését megkezdte. A lefoglalt tárgyakat visszaadják a részére, amennyiben a biztosítékot pénzben kifizeti. A terhelt elveszti a biztosítékot, ha nem teljesíti a számára előírt eljárási kötelezettségeket (megszökik, vagy idézésre nem jelenik meg, eljárási költségeket nem fizeti ki).

VIII. Összegzés

A nemzetközi egyezményekben és az egyes államok alaptörvényeiben rögzített személyi szabadság védelme, olyan minden embert megillető alapvető jogosultság, amely csak a legvégső esetben, és törvényben rögzített szigorú követelmények mellett korlátozható. Az őrizetbe vétel mindkét jogrendszer alapján az egyetlen olyan személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, amelyet a rendőrség saját hatáskörében rendelhet el. Éppen ebből kifolyólag az őrizetbe vétel alkotmányos garanciákkal kevésbé védett, mivel a szabadság elvonása rövid tartamú. Ugyanakkor az osztrák törvényi szabályozás alapján láthattuk, hogy az megfelel annak a nemzetközi dokumentumokban is rögzített követelménynek, miszerint a személyi szabadság elvonásának független bírósági döntésen kell alapulnia, hiszen főszabály szerint előzetes bírói engedély szükséges az őrizetbe vétel elrendeléséhez, ellentétben a magyar szabályokkal.

Az osztrák rendelkezések szerint annak ellenére, hogy az őrizetbe vétel „csupán” rövidtartamú szabadságelvonásnak tekinthető, mégis az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan, csak szigorú feltételek érvényesülése mellett foganatosítható, bírósági kontroll mellett. Példaként szolgálhat az is, hogy a rövid tartamú szabadságelvonás esetén fokozottan jelenik meg az arányosság követelménye, mint az őrizetbe vétel elrendelésének alapvető feltétele. Mindemellett indokolt lehet az Ausztriában érvényesülő 96 órás őrizethez hasonló szabályozás, mert 96 óra alatt nagyobb lehetőség nyílik a letartóztatás okainak alaposabb vizsgálatára, és a bíróság indokolt döntést hozhat esetleges automatizmus nélkül a letartóztatás kérdésében, ezáltal biztosítva a megfelelő határidőt az alapos döntésre.

¹¹⁴ Fabrizy: i.m. p. 426.

¹¹⁵ Bertel – Venier 2012: i.m. p. 461.

Felhasznált irodalom

BÁNÁTI JÁNOS – BELOVICS ERVIN – CSÁK ZSOLT – SINKU PÁL – TÓTH MIHÁLY – VARGA ZOLTÁN: *Büntető Eljárásjog*. HVG Orac Kiadó. Budapest, 2009.

BERTEL, CHRISTIAN – VENIER, ANDERAS: *Kommentar zur StPO*. Jan Sramek Verlag. Wien, 2012

BERTEL, CHRISTIAN – VENIER, ANDREAS: *Strafprozessrecht*. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. Wien, 2013.

ERDEI ÁRPÁD: *A rejtőzködő eljárási szankciók*. in. Ad futuram memoriam, Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapjának tiszteletére (szerk.: Nagy Ferenc), Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2007.

FABRIZY, ERNST EUGEN: *Die österreichische Strafprozessordnung kurzkommentar*. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung. Wien 2011. S. 412.

FANTOLY ZSANETT – GÁCSI ANETT ERZSÉBET: *Eljárási büntetőjog. Statikus rész*. Iurisperitus Bt. Szeged, 2013.

FANTOLY ZSANETT – GÁCSI ANETT ERZSÉBET: *Eljárási büntetőjog. Dinamikus rész*. Iurisperitus Bt. Szeged, 2013.

FARKAS ÁKOS – RÓTH ERIKA: *A büntetőeljárás*. Complex Kiadó. Budapest, 2007.

FENYVESI CSABA – HERKE CSONGOR – TREMMEL FLÓRIÁN: *Új magyar büntetőeljárás*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest – Pécs. 2004.

HERKE CSONGOR: *A letartóztatás*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2002.

HERKE CSONGOR – FENYVESI CSABA – TREMMEL FLÓRIÁN: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest – Pécs. 2012.

HOLLAENDER, EUGEN: *Das neue Haftrecht*. Verlag Österreich GmbH. Wien, 2007.

KIRÁLY TIBOR: *Büntetőeljárás jog*. Osiris Kiadó, Budapest 2008. 337.p.; TREMMEL FLÓRIÁN (szerk.): *Új magyar büntetőeljárás*. Dialóg Campus Kiadó, 2004.

KIRCHBACHER, KURT: *Das neue Haftrecht. Fahndung und Festnahme*. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/06. S. 225.

MAYERHOFER, CHRISTOPH – SALZMAN, HARALD: *Das österreichische Strafrecht*. Verlag Österreich. Wien, 2011.

NIMMERVOLL, RAINER: *Die polizei-autonome Festnahme*. LEXISNEXIS Verlag. Wien, 2012.

OSHDARI, BABEK PETER: *Ermittlungsmaßnahmen*. In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2008/4.

PREMISSL, KARL: *Strafrechtsschutz und Grundrechte*. facultas.wuv. Wien, 2008.

De iurisprudencia et iure publico

SEILER, STEFAN: *Strafprozessrecht. facultas.* wuv. Wien, 2009.

STRAHWALD, STEFAN: *Die Anordnung gelinderer Mittel durch die Staatsanwaltschaft.* In: Österr. Juristen-Zeitung (ÖJZ) 2010/07.

SCHWAIGHOFER, KLAUS: *Die neue Strafprozessordnung.* Facultas.wuv. Wien, 2008.

WESSELY, WOLFGANG: *Casebook Strafprozessrecht.* Facultas Verlag- und Buchhandels AG. Wien, 2005.